

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદની ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૧૮૨૫૬ ઓફ ૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.જી. શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના

=====

રાવલ ધર્મેન્દ્રભાઈ નાગરદાસ..... અરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય તેના સચીવ દ્વારા અને ૩..... પ્રતિવાદીઓ

=====

ઉપસ્થીતી:

અરજદાર નં.૧ તરફથી એડવોકેટ શ્રી બાલકૃષ્ણ આચાર્ય અને એડવોકેટ સુશ્રી પી.સી. ફર્નાન્ડિઝ.

સામાવાળા નં.૧ થી જ તરફથી સહાયક સરકારી વકીલ સુશ્રી અમિતા શાહ.

સામાવાળા નં.૧ થી જને નિયમની નોટિસની બજવણી કરવામાં આવી.

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એસ.જી. શાહ

તારીખ:૧૩/૧૨/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી બાલકૃષ્ણ આચાર્ય તથા રાજ્ય-સામાવાળા તરફથી હાજર વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ સુશ્રી અમિતા શાહને સાંભળ્યા અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનો અભ્યાસ કર્યો.

૨. હાલના અરજદારે પોતાના કાયદેસર વાલી મારફતે આ અરજી દાખલ કરી છે,

કારણ કે તેને ૭૫% વિકલાંગતા છે. અરજદારનો કાયદેસર વાલી અન્ય કોઈ નહીં પરંતુ તેનો સગો ભાઈ છે. હાલના અરજદારે સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપવા માટે અરજ કરી છે કે સામાવાળા નં.૪ મામલતદાર સમક્ષ કરવામાં આવેલી તેની પ્રથમ અરજીની તારીખથી તેને પરિવાર પેન્શન મંજૂર કરવામાં આવે અને તેના અનુસંગી નાણાકીય લાભો તથા બાકી લેણાં ચૂકવવામાં આવે અને તા.૧૯.૦૯.૨૦૧૧/૦૪.૧૦.૨૦૧૧ના વાદગ્રસ્ત હુકમ/સંદેશાવ્યવહારને રદ કરી બાજુ પર મૂકવામાં આવે. સદર હુકમ/સંદેશાવ્યવહાર આ અરજીના એનેક્ષર-એ તરીકે જોડાયેલ છે. તા.૦૪.૧૦.૨૦૧૧ના સંદેશાવ્યવહાર મુજબ, મામલતદાર, સાયલાએ અરજદારને જણાવ્યું હતું કે તેની વિકલાંગતા ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાંની છે તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી અને તે પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાઈ શકતો નથી તેની પુષ્ટિ કરતું તબીબી પ્રમાણપત્ર પણ તેણે રજૂ કર્યું નથી, તેથી પેન્શન માટેના તેના કેસનો વિચાર કરી શકાય તેમ નથી અને પરિણામે મામલતદારની કચેરી પેન્શનના દસ્તાવેજો પર એવી નોંધ આપી શકે તેમ નથી જેથી સામાવાળા નં.૩, નિયામક (પેન્શન), હાલના અરજદારના પક્ષે પરિવાર પેન્શનની રકમ મુક્ત કરી શકે.

૩. અરજદારે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, ૨૧ અને ૨૨૬ હેઠળ આ હુકમને પડકાર્યો છે અને રજૂ કર્યું છે કે સામાવાળાઓએ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી સંબંધિત માહિતીનો વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા દર્શાવી છે અને નિયમો મુજબ પેન્શન મેળવવા હકદાર હોવા છતાં અરજદારને પેન્શનના લાભો

આપવામાં સામાવાળાઓ નિષ્ફળ ગયા છે.

જ. પોતાના દાવાના સમર્થનમાં અરજદારે રેકૉર્ડ પર તા.૧૮.૦૮.૨૦૦૮નો પત્ર પણ રજૂ કર્યો છે, જે પેન્શન મેળવવા માટે સામાવાળા નં.૪ મામલતદારને સંબોધવામાં આવ્યો હતો અને તેથી આ એવી પ્રથમ તારીખ છે જ્યારે અરજદારે પેન્શનનો દાવો કર્યો હતો. અરજદારે ત્યારબાદના તા.૦૫.૧૦.૨૦૦૮, ૨૬.૧૦.૨૦૦૮ અને ૧૪.૧૨.૨૦૦૮ના અનેક સંદેશાવ્યવહારો પણ રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યા છે, જેમાં સામાવાળાઓ પાસેથી પરિવાર પેન્શનનો દાવો કરવા માટે જરૂરી તમામ સંબંધિત માહિતી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

પ. એ નિર્વિવાદ હકીકત છે કે અરજદારના પિતા સરકારી સેવામાં હતા અને તેમની માતા, એટલે કે નગરદાસ એમ. રાવલની પત્ની હીરાગૌરી, તેમના મૃત્યુ સુધી પેન્શન મેળવતા હતા. એ પણ નિર્વિવાદ હકીકત છે કે અરજદારના પિતા, એટલે કે શ્રી નગરદાસ એમ. રાવલ, મામલતદાર કચેરી, સાયલામાં જુનિયર ક્લાર્ક તરીકે સેવા આપતા હતા અને તા.૨૮.૧૧.૧૯૭૧ના રોજ નિવૃત્ત થયા હતા.

ક. પરિવાર પેન્શન માટેની પોતાની અરજી તથા વિવિધ સંદેશાવ્યવહાર/રજૂઆતો સાથે, અરજદારે સરકારી લાભો મેળવવા માટેનું માનસિક મંદતાનું પ્રમાણપત્ર, જે સિવિલ હોસ્પિટલ, અમદાવાદના મેડિકલ બોર્ડ દ્વારા તા.૨૮.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ જારી કરવામાં આવ્યું હતું, અન્ય સંબંધિત

દસ્તાવેજો સાથે રજૂ કર્યું હતું અને અરજદારના ભાઈ શ્રી મધુસુદન નગરદાસ રાવલ દ્વારા તા.૧૦.૦૯.૨૦૦૯ના રોજ કરવામાં આવેલ એક સોગંદનામું પણ રજૂ કર્યું હતું, જેમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે અરજદારના સરકારી કર્મચારી પિતા રાવલ નગરદાસ મુગતરામ, ટૂંકમાં “શ્રી એન.એમ. રાવલ”, તા.૦૯.૦૮.૧૯૮૪ના રોજ નિવૃત્તિ બાદ અવસાન પામ્યા હતા અને તેથી તેમના અવસાન બાદ તેમની પત્ની હીરાગૌરી નગરદાસ રાવલ પરિવાર પેન્શન મેળવતા હતા, જેઓનું પણ તા.૧૩.૦૭.૨૦૦૯ના રોજ અવસાન થયું હતું અને તેથી હવે પી.પી.ઓ. નં.જી/૩૭/૯૪ મુજબ પરિવાર પેન્શન સરકારી કર્મચારીના માનસિક રીતે મંદ પુત્ર એવા હાલના અરજદારને ચૂકવવાપાત્ર છે.

૭. દુર્ભાગ્યે, અનેક સંબંધિત માહિતી ખૂબ જ સ્પષ્ટ રીતે જાહેર કરવામાં આવી હોવા છતાં સામાવાળા નં.૪ મામલતદાર, સાયલાએ તા.૦૫.૧૦.૨૦૦૯ના પત્ર દ્વારા અરજદાર પાસેથી અનેક માહિતી માગી હતી. આશ્ચર્યજનક રીતે, પેન્શન ખાતાની વિગતો સામાવાળાઓ પાસે સંપૂર્ણપણે ઉપલબ્ધ હોવા છતાં તેમણે આવી વિગતો પણ અરજદાર પાસેથી માગી હતી, જે દર્શાવે છે કે સામાવાળાઓ યોગ્ય પગલાં લેવાને બદલે, પહેલેથી જાહેર કરવામાં આવેલી માહિતીના આધારે કાર્યવાહી કરવાને બદલે, વ્યવહારિક રીતે સમય પસાર કરી રહ્યા હતા અથવા કોઈ માન્ય કારણ વિના રાહ જોઈ રહ્યા હતા. આવી પ્રવૃત્તિઓને ચોક્કસપણે મનસ્વીતા અને ભેદભાવ કહી શકાય, કારણ કે અરજદારે પોતાની રજૂઆત અને અરજીમાં માહિતી જાહેર કરી હોય અથવા આવી તમામ માહિતી અન્યથા

અરજદારના રેકૉર્ડમાં સુસંગત રીતે ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે પણ, માનસિક રીતે મંદ વ્યક્તિને પત્રો લખીને ફરીથી વધુ માહિતી માગવાનું કોઈ કારણ નહોતું, ખાસ કરીને જ્યારે આવા પત્રોમાં એવી અનેક માહિતી માગવામાં આવી હતી જે પેન્શનના કેસનો નિર્ણય કરવા માટે અન્યથા સંબંધિત નહોતી. જો કોઈ પણ સંજોગોમાં સદર તારીખે અરજદાર પેન્શન મેળવવા હકદાર ન હોત તો સામાવાળાઓ તેની અરજ તરત જ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરી શકતા, પરંતુ એવું જણાય છે કે સમયસર પેન્શનની ચુકવણી ટાળવા માટે સામાવાળાઓએ એવી કેટલીક માહિતી માગી હતી, જે હકીકતમાં અરજદાર દ્વારા પહેલેથી જ જાહેર કરવામાં આવી હતી.

૮. તેથી, અરજદાર માનસિક રીતે મંદ વ્યક્તિ હોવા છતાં, તેણે અગાઉના સંદેશાવ્યવહારો અને રજૂઆતોમાં પહેલેથી જ જાહેર કરી ચુકેલી તમામ સંબંધિત માહિતી ફરીથી તા.૨૬.૧૦.૨૦૦૮ના પત્ર દ્વારા સામાવાળા નં.૪ મામલતદાર, સાચલાને આપવી પડી હતી. સદર પત્રમાં અરજદારે ફરીથી સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તે બાળપણથી જ માનસિક રીતે મંદ છે, તે આગળ અભ્યાસ કરી શક્યો નહોતો અને તેથી તેના સ્કૂલ લીવિંગ સર્ટિફિકેટમાં પણ એવી માહિતી દર્શાવવામાં આવી હતી, પરંતુ હાલના અરજદારને પેન્શનના લાભો આપવાની બાબતમાં તેનો વ્યવહારિક રીતે કોઈ સંબંધ નહોતો, કારણ કે દાવો માત્ર સિવિલ હોસ્પિટલના મેડિકલ બોર્ડ દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવેલી ૭૫% માનસિક વિકલાંગતાના આધારે કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે સામાવાળા નં.૩એ અરજદારને માત્ર એટલું

જ જણાવ્યું હતું કે પેન્શન મંજૂર કરવાની જરૂરી કાર્યવાહી કોઈ અન્ય કચેરી દ્વારા કરવાની છે, જે દર્શાવે છે કે નિવૃત્ત વ્યક્તિ અને ખાસ કરીને હાલના અરજદાર જેવા શારીરિક રીતે અશક્ત તથા માનસિક રીતે મંદ વ્યક્તિ, જે વ્યવહારિક રીતે પોતાની વ્યક્તિ તથા પોતાના હકોની સંભાળ લેવામાં અસમર્થ છે, તેના જેવા મામલામાં સામાવાળાઓની કચેરીઓ વચ્ચે કોઈ સંકલન નથી.

૯. અરજદારે રેકૉર્ડ પર તા.૧૪.૧૨.૨૦૦૯ના પોતાના પત્રની નકલ પણ રજૂ કરી છે, જેમાં ફરીથી સામાવાળા નં.૪ને પોતાના પેન્શનના દસ્તાવેજોની કાર્યવાહી કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. જોકે, એવું જણાય છે કે સામાવાળા નં.૪એ તા.૨૪.૧૨.૨૦૦૯ના રોજ સામાવાળા નં.૩ને યોગ્ય નિર્ણય લેવા માટે પત્ર લખ્યો હતો, પરંતુ એવું જણાવતી વખતે દુર્ભાગ્યે સામાવાળા નં.૪એ સામાવાળા નં.૩ને જણાવ્યું હતું કે રેકૉર્ડ પર એવી કોઈ સ્પષ્ટતા નથી કે અરજદાર ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં વિકલાંગ થયો હતો. સદર પત્રની નકલ હાલના અરજદારને પણ આપવામાં આવી હોવાથી અરજદારે તા.૨૭.૦૧.૨૦૧૦ના પોતાના પત્ર દ્વારા સામાવાળા નં.૪ને તમામ જરૂરી વિગતો જણાવી હતી અને પોતાના ભાઈનું એક પ્રમાણપત્ર તથા સોગંદનામું પણ જોડ્યું હતું, જેમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે તે પહેલાં પણ માનસિક રીતે મંદ હતો અને તે અપરિણીત છે.

૧૦. એવું જણાય છે કે આવી માહિતી જાહેર થયા બાદ હવે સામાવાળા નં.૪એ પરિવારના સભ્યોના ફોટોગ્રાફ તથા તેમની સહીઓ સાથે નિર્ધારિત નમૂનામાં

સંબંધિત માહિતી માગી હતી, પરંતુ ફરીથી તા.૩૦.૦૪.૨૦૧૦ના રોજ સામાવાળા નં.૪એ સામાવાળા નં.૩ને જણાવ્યું હતું કે હાલના અરજદારની તરફેણમાં પેન્શન મંજૂર અથવા આપવામાં આવે તે માટેના તમામ સંબંધિત દસ્તાવેજો તેઓ મોકલી રહ્યા હોવા છતાં તેઓ નિશ્ચિત નથી કે અરજદાર ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં માનસિક રીતે મંદ હતો કે નહીં. આ તબક્કે એ યાદ કરવું યોગ્ય રહેશે કે વ્યવહારિક રીતે કોઈપણ નિયમમાં એવી કોઈ આવશ્યકતા નથી કે શારીરિક રીતે વિકલાંગ વ્યક્તિ પેન્શનનો દાવો કરે ત્યારે વિકલાંગતા ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતાં પહેલાંની હોવી જોઈએ. તેથી, હકીકતમાં તા.૩૦.૦૪.૨૦૧૦ના રોજ સામાવાળા નં.૪ને અરજદાર પેન્શન મેળવવા હકદાર હોવાનું સમજાઈ ગયું હતું અને તેણે તમામ નિર્ધારિત ફોર્મ પણ ભર્યા હતા, જેની નકલો આ અરજીના એનેક્સર-એફ સમૂહ તરીકે જોડવામાં આવી છે અને સદર નિર્ધારિત ફોર્મમાં ચોક્કસ નોંધ પણ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર મૃતક સરકારી કર્મચારીના શારીરિક રીતે વિકલાંગ પુત્ર તરીકે પેન્શન મેળવવા હકદાર છે; છતાં આગળ મોકલવામાં આવેલા પત્રોમાં તેમણે એવી નોંધ કરી કે અરજદાર ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં વિકલાંગ હતો કે નહીં તેની કોઈ સ્પષ્ટતા નથી. ફરી ભારપૂર્વક જણાવવાનું છે કે આવી નોંધ કરવા માટે સામાવાળા નં.૪ કોઈ એવો નિયમ દર્શાવી શક્યા નથી જે આવા કોઈ કારણસર અરજદારના દાવા ઉપર પ્રતિબંધ મૂકે.

૧૧. એવું જણાય છે કે જ્યારે સામાવાળા નં.૪ દ્વારા સામાવાળા નં.૩ને

આપવામાં આવેલા આવા સંદેશાવ્યવહાર અને સામગ્રી પર સામાવાળા નં.૩ દ્વારા કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો નહોતો, ત્યારે અરજદારે તા.૧૬.૦૫.૨૦૧૦ના રોજ સામાવાળા નં.૪ને પત્ર લખીને પોતાના દાવાની યાદ અપાવી અને તમામ સંબંધિત માહિતી સાથે અરજદારના ભાઈ અને વાલી દ્વારા કરવામાં આવેલ તા.૨૫.૦૬.૨૦૧૦નું સોગંદનામું પણ જોડ્યું, જેમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે તે પહેલાં વિકલાંગ થયો હતો તેમજ એનેક્સર- બી મુજબ તા.૦૧.૦૭.૨૦૧૦નું પ્રમાણપત્ર પણ જોડ્યું, એટલે કે સિવિલ હોસ્પિટલ, અમદાવાદના મેડિકલ સુપરિન્ટેન્ડન્ટના અધિકારી દ્વારા સરકારી લાભો મેળવવા માટે જારી કરવામાં આવેલ માનસિક મંદતાનું પ્રમાણપત્ર, જેમાં હવે મેડિકલ બોર્ડે સ્પષ્ટપણે નોંધ્યું હતું કે અરજદારને ૭૫% કાયમી વિકલાંગતા છે અને તે સ્વતંત્ર રીતે પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાઈ શકતો નથી. તેથી હવે સામાવાળાઓ સમક્ષ રેકૉર્ડ ઉપર સ્પષ્ટતા હતી કે અરજદાર સરકારી નિયમો મુજબ પેન્શનના લાભો મેળવવા હકદાર છે.

૧૨. તેમ છતાં, જ્યારે બંનેમાંથી કોઈ સામાવાળા દ્વારા કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો નહોતો, ત્યારે અરજદાર પાસે તેમને ફરીથી તા.૦૭.૦૭.૨૦૧૦ના પત્ર દ્વારા યાદ અપાવવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ રહ્યો નહોતો. પરંતુ તેના તમામ પ્રયત્નો નિષ્ફળ ગયા અને સામાવાળાઓ પસંદગીયુક્ત, મનસ્વી અને મૌન રહ્યા, જેના પરિણામે અરજદારના કાયદેસર હકથી તે વંચિત રહ્યો. સામાવાળાઓની આવી કાર્યવાહી ચોક્કસપણે મનસ્વી અને ભેદભાવપૂર્ણ કહી

શકાય અને ઉપરોક્ત ચર્ચા મુજબ સામાવાળાઓ પોતાની પસંદગીયુક્તતા અને મનસ્વિતાને યોગ્ય ઠેરવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

૧૩. ત્યારબાદ પણ અરજદારે તા.૦૪.૧૨.૨૦૧૦થી આ અરજી દાખલ થાય ત્યાં સુધી વારંવાર કેટલાક પત્રો લખ્યા હતા, પરંતુ સામાવાળાઓ અરજદારના પક્ષે પેન્શન મંજૂર કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. હવે સામાવાળાઓ દ્વારા વધુ એક કારણ લેવામાં આવ્યું છે કે કદાચ મૃતક સરકારી કર્મચારીએ અરજદારની સ્થિતિ અથવા પેન્શનના લાભાર્થીઓમાંના એક તરીકે તેનું નામ જાહેર કર્યું નહોતું અને તેથી સામાવાળાઓએ અરજદારના પક્ષે પેન્શન મંજૂર કર્યું નથી. જોકે, આ હકીકતમાં કોઈ તથ્ય નથી, કારણ કે અરજદારે રેકૉર્ડ પર પહેલેથી જ અનેક વિગતો રજૂ કરી છે, જે પુષ્ટિ કરે છે કે હકીકતમાં મૃતક સરકારી કર્મચારી, એટલે કે અરજદારના પિતા શ્રી એન.એમ. રાવલ, સેવામાં હતા ત્યારે જ વિભાગને આવી વિગતો જાહેર કરી ચૂક્યા હતા.

૧૪. ઉપરોક્ત ચર્ચામાં આવેલી હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ અરજદાર સામેની મનસ્વિતા અને ભેદભાવને સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે, જ્યારે માત્ર સામાવાળા નં.૩ દ્વારા જ જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે અને તેથી સામાવાળા નં.૪ પોતાના સંદેશાવ્યવહારમાં એવી નોંધ કરવાનો પોતાનો પક્ષ સમર્થન કરવા માટે જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરવા આગળ આવવાની હિંમત કરી શક્યા નથી કે અરજદાર ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં શારીરિક રીતે વિકલાંગ હતો કે નહીં તેની કોઈ સ્પષ્ટતા નથી. સદભાગ્યે, સામાવાળા નં.૩એ અરજીનો બચાવ

કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવા છતાં, કેટલીક બાબતો સ્વીકારવા અને એવું જાહેર કરવા સિવાય તેમની પાસે કોઈ વિકલ્પ રહ્યો નથી કે જો બધું યોગ્ય હોય તો તેઓ પેન્શન મુક્ત કરી દેશે. આ હેતુ માટે અરજીના પૃષ્ઠ ૧૦૩ પરથી સદર જવાબી સોગંદનામાના ફક્ત ૧૦નું પુનઃઉત્પાદન મહત્વપૂર્ણ રહેશે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૧૦. હું જણાવું છું કે ઉપરોક્ત દર્શાવેલા નિયમોના આધારે મામલતદારે નાણાં વિભાગ દ્વારા જારી કરાયેલ તા.૦૬.૧૦.૧૯૯૯ના સરકારી ઠરાવના શેડ્યૂલ-૨ના ફોર્મમાં સહી કરી નથી. હું વધુમાં જણાવું છું કે જેમ અને જ્યારે મામલતદાર ઉપરોક્ત ફોર્મ એટલે કે શેડ્યૂલ-૨ પર સહી કરશે, તેમ જ આ કચેરી દ્વારા પરિવાર પેન્શન તરત જ અધિકૃત કરવામાં આવશે.”

૧૫. જોકે, જો આપણે અરજીના રેકૉર્ડનો વિચાર કરીએ, જેની ઉપરોક્ત ચર્ચા કરવામાં આવી છે, તો વ્યવહારિક રીતે સામાવાળા નં.જએ અરજદારના પક્ષે પેન્શન આપવા માટે જરૂરી નિર્ધારિત ફોર્મ પહેલેથી જ ભર્યા છે અને સદર ફોર્મમાં સામાવાળા નં.જ દ્વારા એવી કોઈ નોંધ કરવામાં આવી નથી કે અરજદારને પેન્શન મળવાપાત્ર નથી કારણ કે તેણે ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં વિકલાંગતા ભોગવી છે કે નહીં તેની કોઈ સ્પષ્ટતા નથી. તેનાથી વિપરીત, અરજદારને વિકલાંગતા કઈ તારીખથી થઈ તેની વિગતો જાહેર કરવાની આવશ્યકતાના સંદર્ભમાં પણ સદર નિર્ધારિત ફોર્મમાં આવી કોઈ સ્પષ્ટતા જ

નથી.

૧૬. જોકે, સામાવાળા નં.૩એ ગુજરાત સિવિલ સર્વિસિસ (પેન્શન) રૂલ્સ, ૧૯૫૬ના નિયમ ૯૩નો આશરો લેવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, જેમાં સમયાંતરે સુધારા કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ વર્ષ ૨૦૦૨માં પણ સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ નિયમ ૯૩ની બાબતમાં વર્ષ ૨૦૦૨માં કોઈ સુધારો કરવામાં આવ્યો નથી. તેથી નિયમ ૯૩નું સાદું વાંચન મહત્વપૂર્ણ રહેશે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૯૩. માનસિક રીતે મંદ, અંધ વગેરે બાળકોને પરિવાર પેન્શનની ચુકવણી:

નિયમ ૯૧માં રહેલી જોગવાઈઓને અવમૂલ્યન કર્યા વિના, સરકારના કર્મચારીનો પુત્ર અથવા પુત્રી, તેના નિવૃત્તિ પહેલાં અથવા પછીના લગ્નથી જન્મેલો હોય, અથવા તેના નિવૃત્તિ પહેલાં અથવા પછી થયેલા લગ્નથી જન્મેલો હોય, જો કોઈ માનસિક વિકાર અથવા માનસિક અક્ષમતા ધરાવતો હોય અથવા શારીરિક રીતે અપંગ અથવા વિકલાંગ હોય અથવા અંધ હોય જેથી ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાઈ શકે તેમ ન હોય તો નીચેની શરતોને આધીન રહી આવા પુત્ર અથવા પુત્રીને જીવનભર પરિવાર પેન્શન ચૂકવવાપાત્ર રહેશે, એટલે કે:

(૧) વિકલાંગતા એવી પ્રકૃતિની હોવી જોઈએ કે તે તેને પોતાનું

જીવનનિર્વાહ કમાઈ શકવાથી રોકે અને તે અંગે સિવિલ સર્જન અથવા સિવિલ હોસ્પિટલના સુપરિન્ટેન્ડન્ટથી નીચા દરજ્જાના ન હોય તેવા મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી મેળવેલા પ્રમાણપત્ર દ્વારા પુરાવો રજૂ કરવો અને તેમાં શક્ય તેટલી હદે બાળકની ચોક્કસ માનસિક અથવા શારીરિક સ્થિતિ દર્શાવવાની રહેશે;

(i) જો આવો પુત્ર અથવા પુત્રી સરકારી કર્મચારીના બે અથવા વધુ બાળકોમાંથી એક હોય તો પરિવાર પેન્શન શરૂઆતમાં ઉપનિયમ (૯)માં નિર્ધારિત ક્રમમાં બાળકોને ચૂકવવામાં આવશે અને ત્યારબાદ માનસિક વિકાર અથવા માનસિક અક્ષમતા ધરાવતા અથવા શારીરિક રીતે અપંગ અથવા વિકલાંગ અથવા અંધ એવા પુત્ર અથવા પુત્રીના પક્ષે પરિવાર પેન્શન ફરી શરૂ કરવામાં આવશે અને તેને/તેણીને જીવનભર ચૂકવવામાં આવશે;

(ii) જો માનસિક વિકાર અથવા માનસિક અક્ષમતા ધરાવતા અથવા શારીરિક રીતે અપંગ અથવા વિકલાંગ અથવા અંધ એવા એકથી વધુ પુત્ર અથવા પુત્રી હોય તો પરિવાર પેન્શન નીચેના ક્રમમાં ચૂકવવામાં આવશે, એટલે કે:

(એ) પ્રથમ, પુત્રને અને જો એકથી વધુ પુત્ર હોય તો તેમાંથી નાની વયનો પુત્ર મોટા પુત્રના જીવનકાળ બાદ જ પરિવાર પેન્શન મેળવશે;

(બી) બીજું, પુત્રીને અને જો એકથી વધુ પુત્રી હોય તો તેમાથી નાની વયની પુત્રી મોટી પુત્રીના જીવનકાળ બાદ જ પરિવાર પેન્શન મેળવશે;

(iii) આવા પુત્ર અથવા પુત્રીને પરિવાર પેન્શન કાયદેસર વાલી મારફતે એવી રીતે ચૂકવવામાં આવશે જાણે તે સગીર હોય;

(iv) આવા કોઈ પુત્ર અથવા પુત્રીને જીવનભર પરિવાર પેન્શન મંજૂર કરતાં પહેલાં મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી પોતાને સંતુષ્ટ કરશે કે આવા પુત્ર અથવા પુત્રીના કાયદેસર વાલી તરીકે પરિવાર પેન્શન મેળવનાર વ્યક્તિ દર ત્રણ વર્ષે સિવિલ સર્જન/સિવિલ હોસ્પિટલના સુપરિન્ટેન્ડન્ટથી નીચા દરજ્જાના ન હોય તેવા મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી એવું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરશે કે તે માનસિક વિકાર અથવા માનસિક અક્ષમતા હજી પણ ધરાવે છે અથવા શારીરિક રીતે અપંગ અથવા વિકલાંગ છે.

(v) જ્યાં પાત્ર બાળકોના નામો પેન્શન પેમેન્ટ ઓર્ડરમાં દર્શાવવામાં આવ્યા ન હોય અને બાળક નિવૃત્તિ પછી જન્મેલું હોય અથવા બાળકમાં નિવૃત્તિ પછી વિકલાંગતા પ્રગટ થઈ હોય, ત્યાં પેન્શનધારક, જો તે ઈચ્છે તો, પેન્શન મંજૂર કરનાર સત્તાધિકારીને પાત્ર બાળકોની યાદી આપી શકે છે, જેમાં કોઈ બાળક વિકલાંગ છે કે નહીં તે પણ દર્શાવી શકાય. તેનું

પ્રાપ્તિસ્વીકાર પેન્શન મંજૂર કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવેલા પાત્ર બાળકોની વિગતો સાથે આપી શકાય છે. આ પ્રાપ્તિસ્વીકાર પેન્શનધારકના પરિવારના સભ્યો દ્વારા પોતાના વારો આવે ત્યારે પરિવાર પેન્શનના દાવા સમયે પેન્શન મંજૂર કરનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવા માટે સાચવી રાખી શકાય. માનસિક રીતે મંદ બાળકો અથવા સગીર બાળકોના કિસ્સામાં, જેઓ કાયદેસર વાલી મારફતે પેન્શન મેળવવાના હોય, આવા પ્રાપ્તિસ્વીકાર રજૂ કરવાની જવાબદારી, જોકે, પરિવાર પેન્શનના દાવાની કાર્યવાહી માટે પૂર્વશરત રહેશે નહીં.

સ્પષ્ટીકરણ:

(એ) સરકારી કર્મચારીની નિવૃત્તિ પહેલાં અથવા સેવા દરમિયાન તેના મૃત્યુ બાદ પરંતુ પુત્ર/પુત્રી ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે તે પહેલાં પ્રગટ થતી વિકલાંગતા અથવા અંધત્વને સદર ઉપનિયમ હેઠળ પરિવાર પેન્શન મંજૂર કરવાના હેતુસર ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

(બી) પુત્ર અથવા પુત્રી લગ્ન કરે તે તારીખથી સદર ઉપનિયમ હેઠળ પરિવાર પેન્શન માટે અયોગ્ય બનશે.

(સી) આવા પુત્ર અથવા પુત્રીને ચૂકવવાપાત્ર પરિવાર પેન્શન જો તે પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાવવાનું શરૂ કરે તો બંધ કરવામાં આવશે.

(ડી) આવા કેસોમાં વાલીની ફરજ રહેશે કે ટ્રેઝરી અથવા બેંકને, જેમ બને તેમ, દર મહિને પ્રમાણપત્ર આપે કે (આઈ) તેણે પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાવવાનું શરૂ કર્યું નથી અને (ર) તેણે હજી સુધી લગ્ન કર્યા નથી.

(ર) તેઓ પહેલેથી કોઈ પેન્શન મેળવતા નથી અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકારના કોઈ અન્ય નિયમ હેઠળ અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકાર હેઠળના જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ અથવા સ્વાયત્ત સંસ્થા હેઠળ તે માટે પાત્ર નથી.”

૧૭. ઉપરોક્ત નિયમના સાદા વાંચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મૃતક સરકારી કર્મચારીના પરિવારને સરકાર દ્વારા પેન્શન આપવાનો વ્યાપ ઘણો વિશાળ છે, જોકે તે કેટલીક મૂળભૂત આવશ્યકતાઓ અને કેટલીક શરતોને આધીન છે. તેમ છતાં, નિયમમાં ક્યાંય એવું જણાવાયું નથી કે આવા શારીરિક રીતે વિકલાંગ વ્યક્તિએ ૨૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં એવી વિકલાંગતા ભોગવવી જોઈએ અથવા મૃતક સરકારી કર્મચારીએ આવા અરજદારની વિગતો જાહેર કરવી જોઈએ કે તે શારીરિક રીતે વિકલાંગ છે. તેનાથી વિપરીત, નિયમ એવી જોગવાઈ કરે છે કે સરકારી કર્મચારીનો એવો પુત્ર અથવા પુત્રી, જે તેના નિવૃત્તિ પહેલાં અથવા પછીના લગ્નથી જન્મેલો હોય, અથવા તેના નિવૃત્તિ પહેલાં અથવા પછી થયેલા લગ્નથી જન્મેલો હોય, જો કોઈ માનસિક વિકાર અથવા માનસિક અક્ષમતા ધરાવતો હોય અથવા શારીરિક રીતે અપંગ અથવા વિકલાંગ હોય અથવા અંધ

હોય જેથી રૂપ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાઈ શકે તેમ ન હોય, તો ચોક્કસ શરતોને આધીન રહી આવા પુત્ર અથવા પુત્રીને જીવનભર પરિવાર પેન્શન ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. હાલના કેસમાં, અહીં ગણાવવામાં આવેલી શરતોમાંથી કોઈ પણ શરત હાલમાં લાગુ પડતી નથી, સિવાય શરત નં. (આઈવી), જે અરજદારને પેન્શનના લાભો આપવામાં આવ્યા બાદ અનુસરવાની છે. ત્યારબાદ અરજદારે દર ત્રણ વર્ષે મેડિકલ ઓફિસર પાસેથી પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે કે તે માનસિક વિકાર અથવા માનસિક અક્ષમતા હજી પણ ધરાવે છે. તેવી જ રીતે સદર નિયમમાં કેટલીક સ્પષ્ટીકરણો છે અને તે મુજબ અરજદારે સામાવાળાઓને કેટલીક વિગતો જાહેર કરવાની રહેશે, પરંતુ તે ત્યારે જ જ્યારે સામાવાળાઓ તેને પેન્શનનો લાભ આપે. તેથી સામાવાળા નં.૪ દ્વારા લેવામાં આવેલ વલણ કે અરજદારે રૂપ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં વિકલાંગતા ભોગવી હતી કે નહીં તેની કોઈ સ્પષ્ટતા નથી, તે સંપૂર્ણપણે નિયમો અનુસાર નથી અને તેનાથી વિપરીત નિયમોની વિરુદ્ધ છે અને તેથી અરજદારને પેન્શનના લાભો ન આપવી એ સામાવાળાઓ તરફની મનસ્વિતા અથવા ભેદભાવ સિવાય બીજું કંઈ નથી.

૧૮. સામાવાળા નં.૩એ તેના જવાબી સોગંદનામા સાથે તા.૦૬.૧૦.૧૯૯૯નો એક સરકારી ઠરાવ પણ જોડ્યો છે. સદર સરકારી ઠરાવમાં પણ સામાવાળા નં.૪ દ્વારા ઉંમર અથવા અન્ય કોઈ શરતો અંગે લેવામાં આવેલા વલણની ક્યાંય જોગવાઈ અથવા સમર્થન કરવામાં આવ્યું નથી. જોકે, સદર સરકારી ઠરાવના

પૃષ્ઠ ૧૦૫ પરના ફકરા ૧માં સરકારી કર્મચારી દ્વારા કેટલીક માહિતી જાહેર કરવાની કોઈ પ્રક્રિયા નક્કી કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત પુનઃઉત્પાદિત નિયમ ૯૩ની જોગવાઈઓ એ બાબત એકદમ સ્પષ્ટ કરે છે કે આવી કોઈ શરત હોઈ શકે નહીં અને તેથી સદર સરકારી ઠરાવ પણ સામાવાળાઓ માટે મદદરૂપ થશે નહીં. જ્યારે નિયમ ૯૩માં નિયમ ૯૧નો સંદર્ભ છે ત્યારે નિયમ ૯૧ પણ જોવામાં આવ્યો હતો. જોકે, તે અરજદાર માનસિક રીતે મંદ હોય અને ૭૫% વિકલાંગતા ધરાવતો હોય તથા મેડિકલ બોર્ડે સ્પષ્ટ પ્રમાણપત્ર આપ્યું હોય કે તે પોતાનું જીવનનિર્વાહ કમાઈ શકતો નથી, ત્યારે પેન્શન મેળવવાની તેની હકદારીને પ્રતિબંધિત કરતો નથી. અરજદારે પોતાનો દાવો પુનઃદોહરાવતું અને ઉપરોક્ત ચર્ચામાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલી કેટલીક બાબતોને સ્પષ્ટ કરતું જવાબી સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું છે.

૧૯. ઉપરોક્ત હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, જ્યારે પેન્શનના નિયમોનું ખોટું અર્થઘટન અને ખોટું વાંચન કરીને સામાવાળાઓ તરફથી સ્પષ્ટ મનસ્વિતા, ભેદભાવ અને નિષ્ક્રિયતા જોવા મળે છે, ત્યારે અરજ મુજબ અરજી મંજૂર કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ રહેતો નથી. તેથી એનેક્ષર-એ તરીકે જોડાયેલ તા.૧૯.૦૯.૨૦૧૧/૦૪.૧૦.૨૦૧૧નો હુકમ/સંદેશાવ્યવહાર તેમજ સામાવાળાઓ દ્વારા એનેક્ષર-આરઆઈઆઈ તરીકે જોડાયેલ તા.૩૦.૦૪.૨૦૧૦નો સંદેશાવ્યવહાર આથી રદ કરી બાજુ પર મૂકવામાં આવે છે, અને તે રીતે સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર પરિવાર પેન્શન મેળવવા

હકદાર છે અને તેથી સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે સામાવાળા નં.૪ મામલતદાર, સાયલા સમક્ષ અરજદારે કરેલી પ્રથમ અરજીની તારીખથી અરજદારના પક્ષે પરિવાર પેન્શન મુક્ત કરે અને ત્યારબાદ નિયમિત પેન્શન કોઈ ચૂક વિના ચાલુ રાખે. સામાવાળાઓને વધુમાં નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે પ્રથમ અરજીની તારીખથી આજ તારીખ સુધીના પેન્શનના બાકી લેણાં આ ચુકાદાની નકલ પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી ચાર મહિનાની અંદર, તેના ઉપર ૬% વ્યાજ સાથે, કોઈ ચૂક વિના ચૂકવે. જો સામાવાળાઓ સદર હુકમનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો તેઓ પ્રથમ અરજીની તારીખથી વાસ્તવિક ચુકવણીની તારીખ સુધી સદર રકમ પર ૯% વ્યાજ ચૂકવવા જવાબદાર રહેશે.

૨૦. ઉપરોક્ત હદ સુધી અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે મુજબ નિયમ નિરપવાદ બનાવવામાં આવે છે.

(એસ. જી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.